

SAMEN KIJKEN NAAR KANSEN VOOR ONDERWIJSBEDRIJVEN

praktijkgericht onderzoek naar
het versterken van onderwijsbedrijven
als leeromgeving

Franck Blokhuis
Manuela Koops- van Halteren

April 2023/studentversie

Voorwoord

In de periode maart t/m december 2022 heeft het practoraat Werkend leren & Lerend werken startbeelden gemaakt van onderwijsbedrijven van MBO Amersfoort.

We zijn daarvoor naar de onderwijsbedrijven gegaan en we hebben mooie gesprekken gehad met studenten, werkbegeleiders/instructeurs en docenten.

Zij hebben ons meegenomen in hoe zij kijken naar hun onderwijsbedrijf.

En zij hebben meegegeven wat zij gaaf vinden aan hun onderwijsbedrijven, wat er morgen anders zou mogen en wat hun gezamenlijke veranderwens is.

We willen hen bedanken voor hun openheid en voor hun informatie. Op deze manier wordt het onderwijsbedrijf steeds mooier.

We willen ook de leidinggevenden bedanken: managers van de onderwijsbedrijven en teamleiders van de onderwijsteams. Zij hebben gezorgd dat we in gesprek konden met hun collega's en studenten. Het waren fijne gesprekken waarbij we met elkaar gekeken hebben hoe we de veranderingen kunnen inzetten.

We willen daarnaast het management van MBO Amersfoort bedanken. Dat heeft groen licht gegeven om een practoraat te starten.

Ook willen we collega's van de Hogeschool Utrecht, van mboRijnland en van de Hogeschool Arnhem Nijmegen bedanken voor het meedenken over een onderzoeksopzet en het delen van hun kennis en ervaringen rondom onderzoek naar leeromgevingen op de grens van school en werk (hybride leeromgevingen).

We hebben samen optrekken met de betrokkenen van het practoraat als zeer waardevol ervaren. Het levert mooie gesprekken op en legt de basis voor oplossingen die iedereen graag wil. Dat vergroot de kans dat de oplossingen voor een langere tijd bijdragen aan het versterken van de leeromgeving.

Manuela & Franck

Dank aan:

studenten

werkbegeleiders
en instructeurs

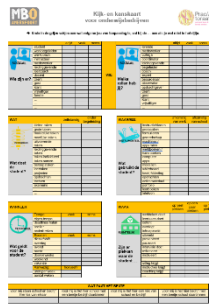
docenten

leidinggevenden

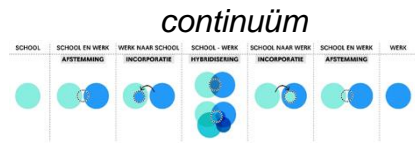
management
MBO Amersfoort

collega-
onderzoekers

in co-creatie

kijk- en kanskaart

sociale perspectief

In dit boekje doen we verslag van ons praktijkgericht onderzoek in 2022 naar het versterken van onderwijsbedrijven als leeromgeving.

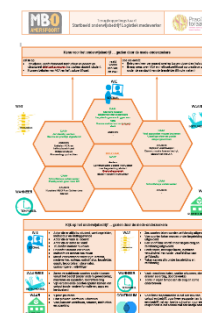
We beschrijven wat we hebben gedaan en wat dat heeft opgeleverd. We hebben geprobeerd om alle informatie begrijpelijk te maken. Het is ondanks dat, soms best wel moeilijk. Je medestudent, docent of instructeur kan je helpen bij je vragen.

We zien dit verslag als een afronding en een vertrekpunt. Een afronding van een jaar volop onderzoek doen naar onderwijsbedrijven. We willen het komende jaar graag weer met jullie in co-creatie optrekken om zo de leeromgeving te versterken van het onderwijsbedrijf waar jij leert in de praktijk!!

GAAF & ANDERS							Integraal
Gaaf	OIB	34%	44%	1%	1%	8%	11%
	Partner	42%	25%	12%	7%	1%	12%
	Totaal	38%	35%	6%	4%	5%	11%
Anders	OIB	36%	21%	6%	26%	2%	9%
	Partner	33%	17%	22%	22%	4%	2%
	Totaal	34%	19%	14%	24%	3%	6%

Gaaf & Anders

terugkoppelingkaart

Prac//toraatsteam
v.l.n.r.:
Franck
Manuela
David

MBO AMERSFOORT Kijk- en kanskaart voor onderwijsbedrijven **Prac//toraat**

→ Krul de in de grijze vakjes aan wat volgens jou van toepassing is, vul bij de ... aan als je wat niet in het rijtje.

		altijd	vaak	soms			altijd	vaak	soms
SOCIAAL	student				WIE	lerende			
	werkbegeleider					medewerker			
	werkcoach					collega			
	instuiter					coördinator			
	medewerker					leidinggevende			
	leidinggevende					begeleider			
	leercoach					coach			
	docent					expert			
	cliënt					beoordelaar			
	gast					observer			
klant				opdrachtgever					
inwajiger				cliënt					
banier				gast					
				klant					
				inwajiger					

		zelfstandig	onder begeleiding			afkomstig van werk	afkomstig van school
WAT	kleine taken			INSTRUMENTEEL	instructies		
	grote taken				protocollen		
	makkelijke taken				formuleren		
	moeilijke taken				gemeenschap		
	uitvoerende taken				apparaten		
	leidinggevende taken				werkboekjes		
	taken individueel				handboeken		
	taken samen				computer		
	bevoegstaken				apps		
	leertaken				modellen		
projecten			whiteboard				
opdrachten			toetsbegeleiding				
toetsen			opdrachten				
examens			oefenmateriaal				
...			portfolio				
			leerboeken				
			telefoon				

		op veel plekken	op een paar plekken	op 1 plek
WANNEN	T tempo:			
	eigen tempo			
	flexibele taken			
	snellet			
	onderbreken			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
WAT GELDT VOOR DE STUDENT?	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
WAAR	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			
	...			

WAT PAST HET BESTE ...			
voor mij staat school en bedrijf hier los van elkaar	voor mij is het hier school met een beetje bedrijf daarin	voor mij is het hier een mix van school en bedrijf	voor mij is het hier bedrijf met een beetje school daarin

Kijk- en kanskaart

Onderzoek in actie

Het practoraat Werkend leren & Lerend werken

Sinds 2020

MBO Amersfoort heeft sinds 2020 een practoraat. Het practoraat is een team dat praktijkgericht onderzoek doet. Dat betekent onderzoek doen naar moeilijke vraagstukken uit de onderwijspraktijk en naar oplossingen voor die vraagstukken.

Versterken
leeromgevingen

Het practoraat Werkend leren & Lerend werken richt zich op de vraag hoe onderwijsbedrijven en leerbedrijven als leeromgeving versterkt kunnen worden. In deze leeromgevingen komen leren en werken bij elkaar. Verbinden van leren en werken sluit aan op de missie en visie van MBO Amersfoort waarin leren in de praktijk centraal staat.

Co-creatie met
stakeholders

In het onderzoek is co-creatie een belangrijke pijler. Samen met de betrokkenen brengt het practoraat in beeld hoe zij kijken naar onderwijsbedrijven en leerbedrijven als leeromgeving en waar kansen liggen om die leeromgeving te versterken. Betrokkenen noemen we ook wel stakeholders, dit zijn: studenten, begeleiders uit de praktijk, docenten en leidinggevenden. Zij zijn de mede onderzoekers.

Kijk- en
kanskaarten

Voor het onderzoek gebruikt het practoraat 'kijk- en kanskaarten'. Op deze kaarten kunnen de medeonderzoekers aangeven a) wie er in de leeromgeving zijn en welke rollen zij hebben, b) wat studenten in de leeromgeving doen, c) welke spullen/materialen zij daarbij gebruiken, d) wanneer zij meedraaien in de leeromgeving en of zij dat in eigen tempo kunnen doen en 5) de plekken waar zij leren en werken.

Terugkoppelings-
kaarten

In geplastificeerde 'terugkoppelingskaarten' staan de resultaten uit het onderzoek. Daar staat ook de gezamenlijke veranderwens van de mede onderzoekers op.

Practor

Het practoraat bestaat uit:

Franck Blokhuis: practor

06 – 125 93 226   fkbi@mboamersfoort.nl

Docent-

Manuela Koops- van Halteren: docent-onderzoeker

onderzoekers

06 – 513 67 893   kam@mboamersfoort.nl

David de Visser: docent onderzoeker

06 – 432 93 292   ddvr@mboamersfoort.nl

Werkplek van het practoraat is de Ignatiuskamer in Leerhotel Het Klooster.

AdminCompany	Amersfoort, Stadsring 65c (opleidingen financiële beroepen)	Onderwijsbedrijven van OIB Holding B.V. (MBO Amersfoort is 100%-aandeelhouder)	
First Class Amersfoort	Amersfoort, Piet Mondriaanplein 7 (opleidingen entree)		
Fit Academie Bokkeduinen	Amersfoort, Sportpark Bokkeduinen 11 (opleidingen sport en bewegen)		
De Garage Amersfoort	Amersfoort, Modemweg 3 (opleidingen autotechniek)		
Green Outlet	Amersfoort, Grote Haag 125 (opleidingen retail)		
Koppel't	Amersfoort, Stadsring 65c (opleidingen evenementen)		
Leerhotel Het Klooster	Amersfoort, Daam Fokkemalaan 10 (opleidingen horeca)		
Salon De Nieuwe Stad	Amersfoort, Oude Fabrieksstraat 1 (opleidingen kappen en schoonheid)		
Acht+Meerwarenhuis	Amersfoort, Euroweg 23 (entree-opleidingen)		Onderwijsbedrijven met een partner
BGO Barneveld	Barneveld, Johan de Wittlaan 12 (opleidingen zorg)		
Bzzzonder	Amersfoort, Wezeperberg 1 (opleidingen kinderopvang)		
Helden	Baarn, Amsterdamsestraatweg 55A (opleidingen kinderopvang)		
Leerhuis Hoenderberg	Amersfoort, Hoenderberg 45 (opleidingen zorg en welzijn)		
Leerhuis de Koperhorst	Amersfoort, Paladijnenweg 275 (opleidingen zorg)		
Leerhuis Silverein	Baarn, Troelstralaan 1 (opleidingen zorg en welzijn)		
Logistiek medewerker	Amersfoort, Textielweg 20 (opleidingen logistiek)		
Sportbureau	Amersfoort, Sportpark Bokkeduinen 11 (opleidingen sport en bewegen)	Onderwijsbedrijven als onderdeel van school	

Onderwijsbedrijven van MBO Amersfoort

Onderwijsbedrijven
sinds 2007

Sinds 2007 zet MBO Amersfoort onderwijsbedrijven in als leeromgevingen voor studenten. De allereerste was Leerhotel Het Klooster. Hier doorlopen alle studenten van de Hotelschool een stukje van hun opleiding in een omgeving waar leren en werken bij elkaar komen. In de jaren daarna volgden er meer onderwijsbedrijven. Inmiddels telt MBO Amersfoort zo'n 17 onderwijsbedrijven voor studenten van verschillende opleidingen.

Onderwijsbedrijven
wat zijn dat?

Onderwijsbedrijven zijn leeromgevingen waar leren en werken samen komen. Je zou kunnen spreken van een praktische BOL-opleiding. Studenten worden tijdens het leren in de praktijk begeleid door werkbegeleiders of instructeurs van het onderwijsbedrijf en door een of meer docenten van school. De werkbegeleiders en instructeurs zijn ervaren beroepsbeoefenaren die getraind zijn in het begeleiden. Zij delen hun werkervaring met de studenten.

Wat studenten doen in onderwijsbedrijven is het stellen van leervragen.

De onderwijsbedrijven zijn ontworpen voor het samengaan van leren en werken. Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar in de inrichting van ruimtes (denk aan een aparte ruimte voor instructies, reflectie en/of lessen), in hulpmiddelen (denk aan whiteboards, gereedschappen/apparaten, handboeken) en in rollen (denk aan studenten die de rol van leidinggevende krijgen of van begeleider van een medestudent).

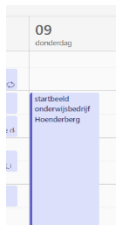
Onderwijsbedrijf
en leerbedrijf

Onderwijsbedrijf en leerbedrijf: wat zijn de verschillen en overeenkomsten?

Wat overeenkomt is dat het omgevingen zijn waar leren en werken samenkomen. In onderwijsbedrijven is veelal leren het uitgangspunt en volgt werken (werkend leren), in leerbedrijven is veelal werken het uitgangspunt en volgt leren (lerend werken).

Wat studenten doen in een onderwijsbedrijf valt onder begeleide onderwijstijd. Wat studenten doen in een leerbedrijf valt onder de beroepspraktijkvorming (bpv/stage).

Voor leren en werken in een onderwijsbedrijf wordt voor studenten geen aparte overeenkomst afgesloten, voor leren en werken in een leerbedrijf wordt een aparte praktijkovereenkomst afgesloten.

Afspraak

Smartphone voor foto's rondleiding

Kijk- en kanskaart voor onderwijsbedrijven

→ Zoek in de grijze vakjes aan wat volgens jou van toepassing is, vul het in... aan op je wit niet in het rijtje.

WIE	WAT	WIL	WIL
WIE Wie zijn er? Naam Functie Adres Telefoon E-mail	WAT Wat doet de student? Taakomschrijving Doel van de taak Werkomstandigheden Benodigde kennis/skills Benodigde hulpmiddelen Benodigde tijd	WIL Wat wil de student? Doel van de taak Werkomstandigheden Benodigde kennis/skills Benodigde hulpmiddelen Benodigde tijd	WIL Wat wil de student? Doel van de taak Werkomstandigheden Benodigde kennis/skills Benodigde hulpmiddelen Benodigde tijd

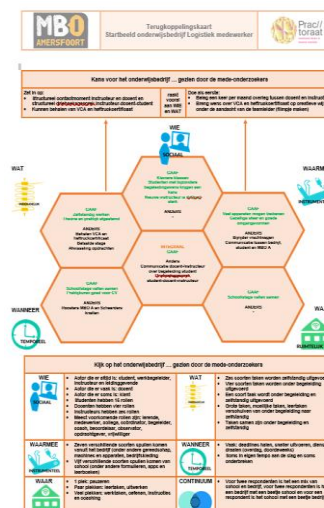
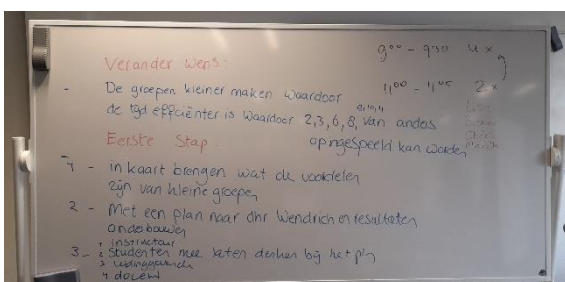

Kijk- en kanskaart

Dictafoon voor Gaaf & Anders

Flipover / whiteboard voor veranderwens en eerste stap

Terugkoppeling-kaart

Komen tot startbeelden

Startbeeld

De periode maart t/m december 2022 stond in het teken van het maken van startbeelden van onderwijsbedrijven. Onder een startbeeld verstaan we een beschrijving van het onderwijsbedrijf als leeromgeving, gezien door de ogen van studenten, werkbegeleiders/instructeurs uit de praktijk en docenten. Hoe kijken zij naar het onderwijsbedrijf als leeromgeving, wat vinden zij gaaf aan het onderwijsbedrijf, wat zou er morgen anders mogen en waar liggen kansen om de leeromgeving te versterken.

Aanpak

Komen tot een startbeeld uit de volgende stappen:

- informeren van de leidinggevenden van het onderwijsbedrijf en het onderwijsteam over het onderzoek en plannen van een bezoek aan het onderwijsbedrijf.
- rondleiding door het onderwijsbedrijf door twee studenten (30 minuten).
- in dialoog met drie tot vier studenten (45 minuten):
  - individueel invullen van een kijk- en kanskaart;
  - bekijken en bespreken van overeenkomsten en verschillen;
  - beantwoorden van de vragen wat ze gaaf vinden aan het onderwijsbedrijf en wat er morgen anders mag;
  - kort evalueren van de dialoogsessie.
- in dialoog met twee instructeurs/werkbegeleiders (45 minuten):
  - (de invulling is vergelijkbaar met die bij studenten).
- in dialoog met twee docenten (45 minuten)
  - (de invulling is vergelijkbaar met die bij studenten).
- in dialoog met twee studenten, twee instructeurs / werkbegeleiders en twee docenten (60 minuten)
  - doornemen van de antwoorden op de vraag wat gaaf is en wat anders zou mogen;
  - inventariseren van veranderwensen;
  - formuleren van een gezamenlijke veranderwens en eerste stappen om tot realisatie van die wens te komen;
  - kort evalueren van de dialoogsessie.

Rondleiding

Dialoogsessies

Terugkoppelings- kaart

De onderzoekers van het practoraat werken op basis van de verzamelde informatie een terugkoppelingskaart uit. De terugkoppelingskaart bespreken zij met de leidinggevenden van het onderwijsbedrijf en het onderwijsteam: herkennen zij het beeld en wat gaan ze doen met de veranderwens.

AANTAL MEDE-ONDERZOEKERS	Studenten	Instructeurs / werkbegeleiders	Docenten	Totaal
Onderwijsbedrijven van OIB (n=7)	23	13	15	51
Onderwijsbedrijven met partner (n=7)	30	15	8	53
Totaal	53	28	23	104

Aantal mede-onderzoekers

	Betreft	Ontwerp-perspectief
VERANDERWENSEN	<ul style="list-style-type: none"> Vergroten invloed studenten Kleinere groepen studenten Inspelen op leerwensen Geven vergoeding aan studenten Realiseren structurele interactie instructeur-docent-student Meer klanten Meer instructeurs Versterken samenwerking studenten-instructeurs 	 <p>SOCIAAL</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Meer variatie in opdrachten Verduidelijken inhoud praktijkopdrachten Inspelen op leerwensen Meer opdrachten Aanbieden van beroepsrelevante certificaten 	 <p>INHOUDELIJK</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Uitwerken overzicht opdrachten 	 <p>INSTRUMENTEEL</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Maken planning uitvoering opdrachten Ander startmoment op de dag voor studenten Betere verdeling studenten over de week Tijdige roostering voor begeleiders en studenten Meer uren in onderwijsbedrijf voor studenten 	 <p>TEMPOREEL</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Verzorgen van NER (Nederlands, Engels en Rekenen) op locatie 	 <p>RUIMTELIJK</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Vergroten bekendheid concept onderwijsbedrijf Bepalen wat leidend is in het onderwijsbedrijf 	Overkoepelend

Veranderwensen

Doorkijken op de startbeelden

Omvang

We hebben startbeelden gemaakt van 14 onderwijsbedrijven. Dat hebben we gedaan met 53 studenten, 28 werkbegeleiders / instructeurs en 23 docenten. Zij zijn onze mede-onderzoekers.

Veranderwensen

Voor elk onderwijsbedrijf hebben de mede-onderzoekers een veranderwens geformuleerd. De meeste veranderwensen gaan over wie er in het onderwijsbedrijf zijn en welke rollen zij hebben. Andere veranderwensen hebben te maken met wat studenten doen en wanneer studenten leren en werken.

Gaaf & Anders

De mede-onderzoekers hebben antwoord gegeven op de vragen wat zij gaaf vinden aan het onderwijsbedrijf en wat er morgen anders mag. De meeste antwoorden gaan over wie er zijn en welke rollen zij hebben. Wat studenten kunnen en mogen doen vinden de mede-onderzoekers vooral gaaf. Wanneer ze leren en werken zien ze graag wat anders.

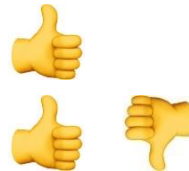
Continuüm

We hebben de mede-onderzoekers gevraagd waar hun onderwijsbedrijf staat in een rijtje (continuüm) van leeromgevingen. Meer dan de helft van de mede-onderzoekers vindt hun onderwijsbedrijf een mix van school en bedrijf. Een kwart vindt het een bedrijf met een beetje school. Bijna niemand vindt dat school en bedrijf los staan van elkaar.

Kijken

- De mede-onderzoekers hebben aangegeven hoe het onderwijsbedrijf er als leeromgeving uitziet.
- Wie Aanwezig zijn vaak student, werkbegeleider/instructeur, begeleider vanuit school, klant/gast/cliënt, medewerker en leidinggevende. Rollen die veel voorkomen zijn collega/medewerker, lerende, begeleider, observator, leidinggevende en beoordelaar.
- Wat Studenten voeren zo'n acht verschillende soorten taken uit: eenvoudig, complex, uitvoerend, leidinggevend, ... Dat mogen ze steeds zelfstandiger doen.
- Waarmee Studenten gebruiken zo'n zes tot zeven verschillende soorten spullen. Denk aan gereedschappen/apparaten, formulieren, leerboeken, bedrijfskleding, portfolio, apps en whiteboards.
- Wanneer Studenten kunnen leren en werken in hun eigen tempo, soms moeten ze sneller of een deadline halen. Wanneer en hoe lang ze in het onderwijsbedrijf zijn, verschilt per onderwijsbedrijf.
- Waar In onderwijsbedrijven zijn studenten op verschillende plekken bezig met leren en werken.

Overall **overwegend**
hier en daar

Terugblikkend

Zicht op onderwijsbedrijf als leeromgeving
Plannen bezoek
Programma bij onderwijsbedrijf
Kijk- en kanskaart
Dialogsessies
Input voor versterking
Terugkoppelingskaart
Terugkoppelingsgesprek
In co-creatie

in kaart gebracht

vroeg wat geduld

paste niet altijd op één dag

wat overlap en kon hier en daar wat scherper

mooie gesprekken

win-win-win

sloeg aan

opmaat voor vervolg

waardevol

Tweede ronde
Doorkijken op veranderwensen

Vooruitblikkend

in 2023

meenemen

Terugblikken en vooruitblikken

In het afgelopen jaar hebben we een onderzoeksopzet uitgedacht en uitgevoerd. Dat heeft startbeelden opgeleverd én ervaringen.

Terugblikkend

zicht op
leeromgeving

Terugkijkend kunnen we zeggen dat de aanpak die we hebben gehanteerd inzicht heeft gegeven in onderwijsbedrijven als leeromgevingen. En we hebben met mede-onderzoekers aangrijpingspunten gevonden voor het versterken van die leeromgevingen: de veranderwensen.

doordenken op
veranderwensen

Tijdens de terugkoppeling aan de leidinggevenden van de onderwijsbedrijven en de onderwijsteams hebben we gemerkt dat deze opmaat was voor verder doordenken op de mogelijkheden om met de veranderwensen aan de slag te gaan. De terugkoppeling in de vorm van een geplastificeerde kaart op A3-formaat bleek aan te slaan.

alles op één dag
lastig

We hebben ook ervaren dat het niet eenvoudig was om het beoogde programma bij het onderwijsbedrijven te doorlopen. Het is niet altijd gelukt om op een dag op twee momenten met docenten en/of werkbegeleiders/instructeurs in dialoog te gaan. Dat trok een te grote wissel op hun tijd.

kijk- en kanskaart
werkt en kan hier
en daar anders

De kijk- en kanskaart heeft goed gewerkt, voor studenten, werkbegeleiders/instructeurs en docenten. Met de kaart konden zij een gedetailleerd beeld geven van hun kijk op het onderwijsbedrijf als leeromgeving. Op sommige punten is de kaart nog te verbeteren: er zit soms overlap in uitwerkingen binnen een ontwerpperspectief en we kunnen uitwerkingen aanvullen met voorbeelden die mede-onderzoekers gaven.

co-creatie leidend
tot win-win-win

In co-creatie optrekken betekende dat stakeholders in dialoog met elkaar op zoek konden naar veranderwensen. De veranderwensen die zo tot stand kwamen, werden door hen gezien als een win voor alle betrokken partijen.

belang van
energiek netwerk

Daar waar er intensief contact en samenwerking is vanuit alle betrokkenen ontstaat er een energiek netwerk dat beweging en ontwikkeling creëert: samen optrekken als sleutel.

Vooruitblikkend

tweede ronde in
2023

We hebben van diverse kanten het verzoek gekregen terug te komen om opnieuw met stakeholders in dialoog te gaan over de onderwijsbedrijven als leeromgeving. Dat doen we graag. In een volgende ronde onder onderwijsbedrijven nemen we naast ervaringen met aanpak en instrumenten ook mee in welke mate de veranderwensen uit de eerste ronde zijn gerealiseerd. We willen de tweede ronde begin 2024 afgerond hebben.

IN CO-CREATIE

VERSTERKEN VAN ONDERWIJSBEDRIJVEN ALS LEEROMGEVING

<https://mijnmboa.nl/weten-en-regelen/onderwerpen/meedenken-en-praten/betrokken-zijn/practoraat>

practoraat@mboamersfoort.nl